

Boekbesprekingen

Dent, H. C., *The training of teachers in England and Wales 1800-1975*, Hodder & Stoughton, Sevenoaks, 1977, 163 pag., ISBN 0340 1975 01, £ 2.35

Tegen het eind der zestiger jaren was in Engeland en Wales kritiek op de opleiding van onderwijsgeevenden zo overduidelijk dat de regering besloot tot actie over te gaan. Nadat in 1968 reeds een speciale commissie uit het Lagerhuis was samengesteld, riep Mevrouw Thatcher, de toenmalige Minister van O en W in 1970 een commissie in het leven o.l.v. Lord James of Rusholme, Rector Magnificus van de universiteit van York. In 1972 werd het zg. James Report gepubliceerd dat een opleiding in drie fasen voorstelde: personal education (2 à 3 jr.) – preservice training and induction (2 jr.) – inservice education and training (parallel lopend met de onderwijsloopbaan van de docent, 1 × per 5 à 7 jr. een heel trimester vrij voor nascholing). Binnen een jaar beantwoordde de regering het rapport met het Witboek: *Education, a Framework for Expansion* (1972). De voorstellen m.b.t. fase 2 werden verworpen, fase 1 en 3 werden in grote lijnen overgenomen. Lezing van dit Witboek is zeer interessant, vooral wanneer we deze beleidsnota leggen naast onze Ministeriele nota *Hoger Onderwijs in de Toekomst* (1975). Ook in Engeland en Wales wordt bij de expansie van het tertiair onderwijs niet primair aan de universitaire sector gedacht, maar veel meer aan instellingen voor hoger onderwijs, 'concentrating on the arts and human sciences, with particular reference to their application in teaching and other professions' (Witboek, pag. 44). De bestaande

opleidingen voor onderwijsgeevenden kunnen zich ofwel tot deze nieuwe instellingen omvormen ofwel fuseren met polytechnics of andere instellingen voor tertiair onderwijs. Wanneer deze twee alternatieven niet haalbaar zijn, is opheffing het gevolg. Met ingang van 1 augustus 1975 hielden de Colleges of Education, als zelfstandige buiten-universitaire opleidingen voor onderwijsgeevenden, op te bestaan. 'Thus has ended a system of teacher education and training which had endured for nearly two centuries', (pag. 155) zegt – niet zonder spijt – de schrijver van het boek dat hier onder uw aandacht wordt gebracht. Dent is een van de beste kenners van het Engelse onderwijs in het algemeen, de vorming van onderwijzers en leraren in het bijzonder. In 24 korte hoofdstukken geeft hij een beknopte, goed gedocumenteerde, uitstekend leesbare beschrijving van de lange en gecompliceerde ontwikkeling van hun scholing. Zijn boek is niet slechts een belangwekkende studie op het gebied van de vergelijkende en historische onderwijskunde en de opleidingen voor onderwijsgeevenden. Lezing en bestudering kan ook aanbevolen worden aan degenen die zich interesseren voor onderwijsbeleid en de wijze waarop beleidsvoerders opereren m.b.t. de onderwijzers- en lerarenopleiding. Soms lachwekkend, soms bedroevend, altijd de moeite van het nauwlettend volgen waard.

J. H. G. I. Giesbers.

Erik H. Erikson, *Levensgang en historisch moment, Het Spectrum*, Utrecht-Antwerpen 1977, vertaald door Marina Kroon.

De oorspronkelijke titel van dit boek dat in 1975 in Amerika verscheen: 'Life History and the Historical Moment' bleek mij voor heel wat boekwinkelbezoekers 'duister'. Het berust op een aantal lezingen en bespiegelingen van Erikson, die tussen 1955 en 1974 plaatsvonden, resp. gepubliceerd werden. Maar niettemin werden zij in deze vorm herschreven tot een interessant geheel. Men kan er dus geen positie-bepaling in verwachten tegenover Feibleman's *The Stages of Human Life. A biography of entire Man*, dat in '74 juist uitkomt bij Nijhoff. Des te boeiender er een stuk autobiografie van Erikson zelf in te lezen. De relatie tot de psychoanalyse, tot Freud en Anna

Freud, Erikson's ontwikkeling als kind en als jonge mens, in Europa en Amerika – het is alles zeer boeiend. 'Identiteitsproblemen' zijn – zoals E. opmerkt – 'de geestelijke bagage van generaties nieuwe Amerikanen'. De discussie over de plaats die zijn psychologisch denken daar moest innemen, is er een aspect van. Ook door de Besprekingen van Freuds posthume publikaties zijn als een stuk tijdsgeschiedenis indrukwekkend aanwezig, al blijft er de discussie tussen Freud en Fliess een belangrijke plaats innemen. Interessant is Eriksons poging Gandhi te leren verstaan in zijn combinatie van macht en ongeïnteresseerdheid in macht. Emancipatieproblemen van jeugd

en vrouw komen in een drietal besprekingen ter sprake. Men zou er Van den Berg's 'Gedane Zaken', nu in 1977, eens naast moeten leggen om de volle betekenis van deze problemen ruimer te kunnen plaatsen.

E.'s stuk over 'Nogmaals de innerlijke ruimte' gaat over dezelfde problematiek en bevat veel dat onze aandacht

waard is. Zijn recente (1974) hier eveneens opgenomen stuk over 'Psychoanalyse: aanpassing of vrijheid?' kan velen aan het denken zetten. – De vertaling is als geheel goed verzorgd en goed leesbaar.

M. J. Langeveld

J. J. Patrick e.a., *Politieke vorming; Visies op het vak maatschappijleer*, Wolters-Noordhoff, Groningen; X + 140 pag., f 23,50; ISBN 9001668976.

De titel van deze reader: Politieke vorming, visies op het vak maatschappijleer laat er geen misverstand over bestaan dat de samenstellers maatschappijleer als politieke vorming wensen op te vatten. Je hoeft geen ingewijde in het wereldje van de maatschappijleer te zijn om te kunnen vermoeden dat dit standpunt zeker niet algemeen geaccepteerd is. Integendeel zelfs.

Grofweg zijn er twee stromingen: zij, die de maatschappij zien als het produkt van menselijke verhoudingen, waarbij de politiek hooguit een begrensde institutie vormt, spreken over maatschappijleer als sociale vorming en voor zover het de politiek betreft hebben zij een soort 'burgerschapkunde' (vgl. staatsinrichting of civics) op het oog. Zij die de maatschappij opvatten als de resultante van politiek-ekonomische machtsverhoudingen (en tegenstellingen) spreken over politieke vorming. Beide hier wat zwart-wit weergegeven stromingen proberen zich voor hun interpretatie van het vak zo sterk mogelijk te maken, waarbij het voor de hand ligt dat de stroming die maatschappijleer als sociale vorming opvat het grootst is, omdat dit denken en handelen de bestaande machtsverhoudingen welgezind is, deze in ieder geval niet aantast, en aansluit bij het a-politieke denken dat in onze samenleving zo wijd verspreid is. Het spreekt evenzo vanzelf dat de veel kleinere groep die maatschappijleer als politieke vorming ziet op veel tegenstand kan rekenen en zich veelal in een positie bevindt, waarin zij zich moet verdedigen, verduidelijken en rechtvaardigen.

In dit licht moet waarschijnlijk ook het samenstellen en uitgeven van deze reader gezien en beoordeeld worden. Want de meeste artikelen die in de reader 'Politieke vorming, visies op het vak maatschappijleer' zijn gebundeld, zijn voor een deel zeker op te vatten als een verduidelijking, een rechtvaardiging en in die zin als een verdediging van maatschappijleer als politieke vorming. Dit wordt niet alleen duidelijk uit de inhoud van de artikelen, maar ook uit de volgorde waarin de artikelen geplaatst zijn.

De reader opent met een artikel van de Amerikaanse hoogleraar J. J. Patrick, waarin gewezen wordt op de politieke dimensie die het onderwijs impliciet steeds heeft d.m.v. politieke socialisatieprocessen. Of je nu wilt of niet, de school brengt zijn leerlingen altijd politieke noties bij en doet daarmee aan politieke vorming. Dat is een van de boodschappen van het artikel van Patrick. De beide daarop volgende artikelen van Schausberger en Crick gaan over politieke vorming in resp Oostenrijk en Engeland en bevatten beide ondermeer de boodschap: laten we de

politiek en daarmee politieke vorming 'iets van zijn afschrikwekkende karakter ontnemen' (Schausberger).

En Crick begint zijn artikel met de zin: 'Omdat we er toch niet om heen kunnen, kunnen we het maar beter onder ogen zien'.

Deze eerste drie artikelen hebben dus een verdedigend karakter, wat simpel samen te vatten is in de volgende zin: de school is altijd politiek en bovendien is politiek helemaal niet vies.

Het is begrijpelijk dat de samenstellers van deze bundel na deze drie artikelen de tijd rijp achtten nu artikelen aan bod te laten komen die de volgende fase van het denken over politieke vorming weergeven: politieke vorming, ja natuurlijk, de vraag is hoe en waartoe. De twee laatste artikelen hebben dan ook een ander karakter. Het artikel van Nicklas probeert zeer fundamenteel een relatie te leggen tussen maatschappij en onderwijs om het kader voor politieke vorming aan te geven. Dit kader is volgens Nicklas, gezien de maatschappelijke (reproductie-)functie van het onderwijs, zeer beperkt. Emancipatorisch onderwijs en politieke vorming zijn in de huidige politieke verhoudingen niet mogelijk. De enige (uit-)weg ziet de schrijver in democratische onderwijsvormen en zelfreflectie van leraren.

Het slotartikel interpreteert politieke vorming volledig anders als in de voorgaande artikelen gebeurt: politieke vorming als aanpassing. Democratie is een doel en geen middel voor de schrijver, de Westduitse docent politieke vorming H. G. Assel. Het opnemen van dit artikel is in zoverre leerzaam dat het een denktrant blootlegt, die onder het mom van politieke vorming het tegendeel beoogt.

Het beoordelen van deze reader is geen gemakkelijke zaak te meer daar in de erg zwakke inleiding van W. F. Kalkwiek slechts een serie uittrekseltjes van de artikelen gegeven wordt, maar de lezer geen enkel inzicht verschaft wordt in de keuzecriteria voor deze artikelen, noch enig doel of functie van de reader wordt geformuleerd.

Ik laat de beoordeling daarom maar afhangen van het antwoord op de vraag of deze bundel er enigszins in slaagt m.b.t. de Nederlandse situatie over het voetlicht te krijgen, waarom maatschappijleer politieke vorming moet zijn en wat politieke vorming dan is en/of beoogt. Als we er dan vanuit gaan dat in ons land vrijwel steeds onmiddellijk problemen ontstaan als een leraar maatschappijleer stelt dat hij aan politieke vorming doet, m.a.w. dat 'politieke vorming' in de beklagdenbank zit en dat er dus nog geen werkelijke discussie gaande is over politieke vorming zelf dan denk ik dat met name de eerste drie artikelen van deze

reader verhelderend kunnen werken. Ik koppel de kwaliteit van de reader daarmee aan het nivo van denken in Nederland over deze problematiek. En al valt de beoordeling dan niet negatief uit, we mogen de samenstellers toch niet de kritiek onthouden dat zij hun keuze op veelal verouderde en niet altijd op een hoog peil staande artikelen hebben laten vallen. Ik kan mij voorstellen dat er een betere bundel te maken zou zijn. Maar, en daar denk ik met de samenstellers mee, laten we eerst maar eens een gesprek op gang brengen. En daar moeten deze artikelen in kunnen slagen, zeker als ze op de lerarenopleidingen, zowel de nieuwe 2e- en 3e-graads opleidingen als de eerste-graads universitaire opleidingen gebruikt worden.

Een andere mogelijke functie van deze reader zouden we moeten vinden in zijn betekenis voor de individuele leraren en hun lespraktijk. Als die leraren dan niet al te hoog gespannen verwachtingen krijgen bij het lezen van de

titel, dan zou het lezen van deze reader hen zeker kunnen helpen bij het nadenken over de problemen van het vak in het algemeen, maar het biedt toch ook wel handvaten voor reflexie op hun eigen werkwijze. Het lezen van deze reader zal de belangstellende leraar (en anderen) duidelijk maken dat het oplossen van het probleem of maatschappijleer vooral sociale vorming moet zijn of ook politieke vorming moet betekenen, vele nieuwe problemen oproept. Als je kiest voor politieke vorming, zoals samenstellers en auteurs in deze reader doen, roept dat zowel onderwijskundige als politieke problemen op. En het zijn deze politieke problemen die de grootste handicap vormen bij de ontwikkeling van het vak.

De perikelen rond maatschappijleer als politieke vorming kunnen beschouwd worden als legitimatieproblemen van een samenleving, die democratische illusie en kapitalistische realiteit in evenwicht moet houden.

Pieter van Dijk

J. F. Vos, *Onderwijswetenschap en marxisme. De methodenstrijd in de Sovjetonderwijswetenschap*, Tjeenk Willink, Groningen, 1976 (463 blz.).

Dit boek is een ongewijzigde handelsuitgave van een academisch proefschrift waarop de auteur in mei 1976 promoveerde aan de Rijksuniversiteit te Groningen. Het handelt over 'de wetenschapstheoretische discussie, in het kader waarvan in de USSR de dialektische onderwijswetenschap tot ontwikkeling is gebracht' (p. 14). Twee termen in dit citaat behoeven toelichting. Voor de term 'onderwijswetenschap' in het enkelvoud kiest Vos omdat hij de ontwikkelingen m.b.t. de studie en het onderzoek van het onderwijs in de USSR wil analyseren niet op basis van de inbreng van de deelnemende disciplines (pedagogiek, psychologie e.d.), maar vanuit de paradigma's (Kuhn) die ten grondslag liggen aan het werk van de verschillende onderzoekers. Met de term 'dialektisch' doelt de auteur op 'een bepaalde school in de Russische menskunde en onderwijswetenschap' (p. 5). Deze school is de cultuurhistorische school van Vygotskij. Diens werk vormt de kern van dit boek. Een kwart ervan is gewijd aan het werk van Vygotskij zelf en bijna een kwart aan dat van zijn 'leerlingen'.

Dat Vos het werk van Vygotskij en zijn school centraal stelt, hangt samen met zijn opvatting dat deze school met recht aanspraak kan maken op de kwalificatie 'marxistisch'. Om deze stelling te staven en om vanuit oorspronkelijk Russisch werk een bijdrage te leveren aan de wetenschapstheoretische discussie in de westerse opvoedingswetenschap heeft Vos zijn dissertatie geschreven. Het boek is kennelijk bedoeld om de relatieve onbekendheid ten onzen op te heffen m.b.t. de resultaten en de wetenschapstheoretische onderbouw van de interdisciplinaire Sovjetonderwijswetenschap.

Vos start rond 1860 en eindigt in 1975. Het einde is overigens in mineur. Het laatste hoofdstuk besluit met de constatering dat 'de wetenschapstheoretische vooruitgang sinds 1917 eigenlijk nihil is geweest' (p. 414). Pas in de jongste tijd meent Vos tekenen te bespeuren die erop

wijzen dat de school van Vygotskij een wezenlijke kans wordt geboden tot verdere ontwikkeling.

Na deze inleidende opmerkingen vraag ik in het navolgende nog enige aandacht voor de opbouw van het boek. In de derde en laatste alinea zal ik enige punten van kritiek formuleren.

Het eerste hoofdstuk behandelt de uitgangspunten van het boek die in grote lijnen hierboven al aan de orde zijn gesteld. In het tweede hoofdstuk wordt een schetsmatig overzicht gegeven van de drie belangrijkste historische bronnen van de sovjetonderwijswetenschap. In dit hoofdstuk komen de materialistisch-sensualistische leertheorie vanaf Comenius en Lomonosov aan de orde, gevolgd door de romantische opvattingen van Rousseau en Tolstoj; tenslotte wordt ingegaan op de opvattingen van Hegel over onderwijs en opvoeding (pp. 46 t/m 59). Hoofdstuk III bevat een overzicht van de eerste en tweede methodenstrijd. 'Door deze jarenlange discussie, welke in het begin van de zestiger jaren van de vorige eeuw een aanvang nam, werd de derde methodenstrijd, die na 1917 begon en waarin het ging om de interpretatie van het werk van Marx c.s. voor de wetenschapsbeoefening, in hoge mate beïnvloed' (p. 420). De eerste en tweede methodenstrijd werden beheerst door de tegenstellingen tussen de aanhangers van twee verschillende wetenschapsopvattingen: 'de geesteswetenschappelijke (begrijpende, inleverende) en de natuurwetenschappelijke (verklarende) benadering' (p. 70). Hoofdstuk IV neemt een belangrijke plaats in. In dit hoofdstuk wordt ingegaan op de wetenschapstheoretische discussie na 1917. Vanuit de onderwijswetenschap werd aan deze discussie deelgenomen o.a. door de psychologen Vygotskij en diens rivaal Blonskij. Aan Blonskij en de opkomst van de 'dialektische' school zijn de hoofdstukken V en VI gewijd. De hoofdstukken VII t/m IX behandelen het werk van Vygotskij. In hoofdstuk X wordt de vooroorlogse periode afgesloten. De hoofdstukken XI

t/m XIII beschrijven de ontwikkelingen van 1956-1975. Zij bevatten een aantal voor Nederland relatief onbekende en interessante gegevens.

Het zal de lezer inmiddels wel duidelijk geworden zijn dat Vos zich beweegt op filosofisch, pedagogisch en psychologisch terrein. Op al deze gebieden biedt hij de geïnteresseerde lezer indringende en informatieve analyses. Opgemerkt moet wel worden dat Vos met name op wijsgerig en wetenschapstheoretisch gebied nogal veel over hoop haalt en daardoor de nodige aanleiding geeft tot meningsverschillen. Een belangrijke oorzaak hiervan is gelegen in het feit dat Vos zich voornamelijk baseert op Sovjetrussische bronnen. Dit is jammer. Want het boek zou ongetwijfeld aan waarde gewonnen hebben, indien de auteur meer westerse bronnen in zijn discussies had betrokken. Mijns inziens, hebben Bijl en Langeveld onlangs terecht op dit tekort gewezen. Hoewel ik nog andere voorbeelden kan aanhalen, volsta ik in dit verband met te verwijzen naar hun recensie.*

Een ander punt van kritiek betreft het feit dat Vos soms onnodig lang uitweidt en herhaalt. Het komt mij echter voor dat de lezer zijn onbehagen hierover meestal wel zal kunnen onderdrukken. De uitweidingen zijn hier en daar weliswaar lang, maar nooit langdradig.

Minder tevreden ben ik voorts over enige vertalingen die Vos geeft van bepaalde Russische vaktermen. Beslist storend is bijv. de vertaling 'levende' begrippen in plaats van 'dagelijkse, voorwetenschappelijke' of in Russische termen 'empirische' begrippen. Een tweede voorbeeld is het gebruik van de term 'complex-onderwijs' (p. 273). Een betere term voor dit Russische begrip zou bijv. 'totaliteitsonderwijs' zijn dat zich, zoals bekend, richt op de ordening van leerinhouden in gehelen die zijn afgestemd op de (natuurlijke!) interesses van het kind (vgl. Décroly). Deze en dergelijke fouten zijn echter bij een heruitgave gemakkelijk te herstellen.

Tot slot sta ik nog kort stil bij de analyse en de kritiek van Vos op de theorie van Gal'perin (p. 400 vv.). Indien ik Vos - die Davydov woordelijk volgt - goed begrijp, komt de kritiek op Gal'perin er op neer dat deze (1) in zijn

theoretische onderzoek geen of te weinig aandacht besteedt aan de 'herstructurering' van de curricula voor de verschillende 'schoolvakken' en (2) in zijn theorie onvoldoende oog heeft voor de 'dialectische' denkwijze waardoor de kennissystemen en het denkinstrumentarium van het kind niet op 'theoretisch' niveau zouden worden ontwikkeld.

Het eerste punt van kritiek is in zijn algemeenheid juist. Gal'perin beperkt zich tot het meer fundamentele psychologische onderzoek en laat de studie van de beïnvloeding van de cognitieve ontwikkeling met behulp van 'vernieuwde' curricula over aan El'konin en Davydov. Dat Vos de publikaties van met name Davydov kenmerkt als de meest consequente uitwerking van de theorie van Vygotskij is correct, maar hij dient er wel aan toe te voegen dat Davydov voortbouwt op Gal'perin en voorts dat Davydov c.s. de enigen zijn die de opdracht en de gelegenheid hebben om 'longitudinaal' onderzoek in 'echte' schoolklassen te verrichten waarin met name de herordening van leerinhouden een centrale plaats inneemt. Vos doet Davydov te veel eer aan door hem af te schilderen als de enige en rechtmatige erfopvolger van Vygotskij.

Wat het tweede punt van kritiek op Gal'perin betreft, liggen de zaken moeilijker. Immers, ook in de Sovjetunie zelf heeft Davydovs opvatting m.b.t. het ontwikkelen van het 'theoretische' denken op basis van de dialectische logica bij leerlingen, kritiek uitgelokt. Voorzover mij bekend, heeft Davydov hierop nog steeds niet geantwoord. Het is hier echter niet de plaats op deze materie in te gaan. Ik volsta daarom met op te merken dat Vos, mijns inziens, in dit verband een duidelijker onderscheid had moeten maken tussen theoretische uitspraken m.b.t. het leren en onderwijzen (Gal'perin c.s.) en uitspraken m.b.t. onderwijsdoelen en curriculumvraagstukken (Davydov c.s.). Dat Vos - als pedagoog - vooral in het laatste onderwerp is geïnteresseerd, is vanzelfsprekend. Dat hij op dit wapen meester is daarvan getuigt zijn interessant en aan te bevelen proefschrift.

J. A. M. Carpay

* J. Bijl en M. J. Langeveld: Over onderwijswetenschap en marxisme. *Kennis en Methode* 1 (1977), pp. 264-270.

Mededelingen

Inhoud andere tijdschriften

Pedagogisch Tijdschrift | Forum voor Opvoedkunde
3e jaargang, nr. 1, januari 1978

Franciscus Wilhelmus Prins emeritus – momenten in een levensloop, door J. van Bergeijk
Enkele objecten van orthopedagogiek op meso- en macroniveau, door J. F. W. Kok
De Vernieuwingsraad 1945-1946, door N. L. Dodde
Boekbesprekingen
Ingekomen boeken

Pedagogisch Tijdschrift | Forum voor Opvoedkunde
3e jaargang, nr. 2, februari 1978

De functie van modellen in de empirisch-pedagogische onderzoekscyclus, door A. de Munter
Inhoudelijke aspecten van het onderwijs, door D. D. Nodèl
Duiding van de onderwijsstelsels in Latijns-Amerika, door R. Pinto Contreras
Kroniek en documentatie
Boekbespreking
Ingekomen boeken
Uit andere tijdschriften

Persoon en Gemeenschap
30e jaargang, nr. 4, december 1977

Engeland en de Green Paper. Of de vraag om meer respect voor de industrie, door W. Jansen
Cijfers over aanpassingsklassen, door P. Thewissen
Recentelijk. De werkgelegenheid in het onderwijs, door W. Jansen
Uit de congressaal, door H. van Daele
Her en der (berichten)
Boekbesprekingen

Persoon en Gemeenschap
30e jaargang, nr. 5, januari 1978

Onderzoek naar didactische werkvormen, door A. M. P. Knoers
Argumenten tegen de godsdienst in de godsdienstlessen van de Sekundarstufe II in de Bondsrepubliek Duitsland, door K. Cuypers

Het scheppingsverhaal, ofwel het Onderwijsstimuleringsbeleid van Van Kemenade in Nederland, door L. Scholl
De geïntegreerde werkperiode (GWP). Een vorm van projectonderwijs gesteund op groepswork, door R. Rydant
Boekbesprekingen

Ontvangen boeken

Bennet N., *Onderwijsstijl en schoolprestaties* (vertaling van: Teaching styles and pupil progress, 1976), Het Spectrum, Utrecht, 1977, f 12,50

Bleeker H. en Mulderij K., *Kinderen buiten spel*. Op zoek naar een vriendelijke woonomgeving voor kinderen. Boom, Meppel, 1977, f 19,50

Coen-Gelders A., Lievens P., De Waele I., Vandevenne-Vandievel M., Baeke G. en Abeloos-Husson A., *Kinderen met leerproblemen*. Ervaringen en evaluatie van tien jaar onderwijs voor kinderen met leerproblemen. Uitgeverij Acco, Leuven (voor Nederland: De Tijdstroom, Lochem), 1977, f 48,-

Gordijn E., *Van Normaalschool tot Pedagogische Academie 1877-1977*, R.K. Pedagogische Academie Mariahoeve, 's-Gravenhage, 1977, f 12,50

Imelman J. D., *Inleiding in de pedagogiek*. Over werkelijkheid, taal en wetenschap van de opvoeding. Wolters-Noordhoff, Groningen, 1977, f 31,25

Praag J. P. van, *Grondslagen van humanisme*, Boom, Meppel, 1978, f 34,50

Simonse J., *Belemmerde kansen*. Sociologie van de volksbuurt, (3e volledig bewerkte druk), Samsom, Alphen aan de Rijn, 1977, f 33,75

Ontvangen rapporten

Bolhuis S., *Kenmerken van edukatie*. Onderzoek naar beschrijfpunten voor afbakening en indeling van (volwassenen-)edukatie, Commissie Bevordering Plaatselijke Educatieve Netwerken, Breestraat 61, Amersfoort, f 12,50

Molen H. H. van der, *Conceptual frameworks for research on road safety education for children*, Verkeerskundig Studiecentrum, Rijksuniversiteit, Groningen

Interimrapport *Doelstellingenonderzoek Ubbo Emmius* [R.I.O.N.: De informatieverzamelingsfase, deel II, Evaluatie, R.I.O.N., Haren (Gr.)]

Correctie

In het artikel "Management" aspecten van het vraagstuk

van de "educational change" in de U.S.A. deel 2', van C. J. M. H. Souren in *Pedagogische Studiën* 1978 (55) 1, 1-11 is een zetfout aanwezig. De eerste alinea van paragraaf 4.3.3. op p. 3 moet zijn: 'Voor wat de algemene gang van zaken betreft met betrekking tot beleid, bestuur en beheer in de beide schooldistricten, met hun verbindingen naar de State Board of Education en zijn 'Office of the State Superintendent', kan worden verwezen naar de schets onder 2, waarin in grote lijnen informatie is gegeven over de structuur en de functionering van het Amerikaans onderwijs.'

Paedagogisch Seminarium Aan de Vrije Universiteit

De Lairessestraat 142, Amsterdam

opleiding MO-A en MO-B pedagogiek

Toelatingseisen: voltooide hogere beroepsopleiding (op basis van tenminste Havo, Pedagogische academie, Sociale academie, acte kinderbescherming, hoofdleidster bij het kleuteronderwijs (met akte A en B) of een aantoonbare ruime praktijkervaring op een voor de opleiding relevant terrein.

Voorts worden functionarissen (personeelschefs etc.) toegelaten.

Men dient tenminste twee van de moderne talen zodanig te beheersen, dat in deze talen gestelde stof zonder meer bestudeerd kan worden.

Colleges: woensdagmiddag/avond en vrijdagavond.

Aanvraag voor informatie, studiegids en inschrijving:
UITSLUITEND SCHRIFTELIJK aan bovengenoemd adres onder opgave van beroep, opleiding, diploma's.

School Advies- en Begeleidings-Dienst "Gelders Rivierengebied"

De Schooladvies- en begeleidingsdienst "Gelders Rivierengebied" is werkzaam in de Betuwe, de Bommelerwaard en het Land van Maas en Waal. We werken t.b.v. de kleuter- en lagere scholen en de scholen voor buitengewoon onderwijs van alle gezindten.

De begeleiding is integraal van opzet, d.w.z. dat de onderscheiding individu-systeem organisatorisch niet wordt gehanteerd.

Voor een goede bereikbaarheid vinden de werkzaamheden plaats op de scholen, wat het beschikken over een auto noodzakelijk maakt.

Naast de begeleiding als kerntaak, leggen de medewerkers zich toe op een specialistische taak, welke in onderling overleg wordt gekozen.

Door uitbreiding der werkzaamheden is er per 1 augustus 1978 behoefte aan een

pedagoog(m/v)

met aantekening "psychodiagnostiek"

taak:

- toelatings- en begeleidingswerkzaamheden voor scholen voor buitengewoon onderwijs (mlk, lom);
- begeleiding van kleuter- en lagere scholen in samenwerking met de schoolbegeleider;
- studie op een onderwijsaspect.

vereist:

- voltooide universitaire studie;
- vaardigheid in advisering en

begeleiding van individuen en groepen;

- studiezin.

gewenst:

- ervaring met deze werksoort.

De voorkeur gaat uit naar een kandidaat met prot.chr. levensovertuiging.

Salariëring geschiedt volgens rijksnorm.

De rechtspositie van de gemeente Tiel is van toepassing.

Voor verdere inlichtingen kunt u zich wenden tot de coördinator, drs. R.H.R.A. Verschoor, tel. 03440-8944 (privé 08876-1582). Sollicitaties dienen binnen 14 dagen te worden gericht aan het bestuur van de Schooladvies- en begeleidingsdienst "Gelders Rivierengebied", Achterweg 19 te Tiel.

